

ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΡΑΣΙΝΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΣΤΗΝ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Πολιτική απόφαση του Πανελλαδικού Συμβουλίου των Οικολόγων Πράσινων

1. Εισαγωγικά: η πράσινη πρόταση για την αυτοδιοίκηση

Για την οικολογική σκέψη, που θέτει στο επίκεντρο την αποκέντρωση και την τοπική δράση, η αυτοδιοίκηση αποτελεί το φυσικό κύτταρο της δημόσιας ζωής. Η δραστηριοποίηση για τα τοπικά ζητήματα είναι η αφετηρία της ενεργοποίησής μας ως πολιτών. Σε αυτό το πεδίο μπορούν να υλοποιηθούν οι βασικές επιλογές της οικολογικής σκέψης για αποκέντρωση, τοπικότητα και συμμετοχή.

Δραστηριοποιούμαστε για μια ισορροπημένη και βιώσιμη κοινωνία, που θα στηρίζεται στην αειφορία και στην τοπικότητα σε ό,τι αφορά την παραγωγή και στην κοινωνική αλληλεγγύη σε ό,τι αφορά τις ανθρώπινες σχέσεις. Που θα θέτει ως άμεση προτεραιότητα την προστασία και την αναβάθμιση του φυσικού, του περιαστικού και του αστικού περιβάλλοντος, και θα προωθεί τη συμμετοχή των πολιτών και θα ενισχύει τους άμεσους δημοκρατικούς θεσμούς.

Το οικολογικό όραμα για την αυτοδιοίκηση απαιτεί ισορροπημένη και βιώσιμη κοινωνία, με ζωντανή ύπαιθρο και συνεκτικές πόλεις σε ανθρώπινα μεγέθη. Ειδικότερα για τις πόλεις επιζητούμε:

- Υψηλή ποιότητα ζωής με χαμηλές απαιτήσεις σε ενέργεια και φυσικούς πόρους.
- Επιστροφή της φύσης στον αστικό ιστό και προστασία του περιαστικού χώρου. Δημιουργία ή ανάπλαση επαρκών κοινόχρηστων χώρων, στη διάθεση των πολιτών. Ενοποιήσεις χώρων πρασίνου σε δίκτυα με κοινή οικολογική διαχείριση.
- Ελαχιστοποίηση απορριμμάτων και αποβλήτων, διαχείρισή τους με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος, τη δημόσια υγεία, την εξοικονόμηση ενέργειας και υλικών.
- Προστασία και ανάδειξη της ιστορικής φυσιογνωμίας αλλά και ενθάρρυνση της αρχιτεκτονικής καινοτομίας
- Έμφαση σε κατασκευές χαμηλής κατανάλωσης ενέργειας και περιβαλλοντικής επιβάρυνσης, αλλά και παρεμβάσεις για τη βελτίωση των ενεργειακών χαρακτηριστικών στις υφιστάμενες κατασκευές.
- Σύνδεση με την τοπική οικονομία, την καθαρή παραγωγή με ελαχιστοποίηση αποβλήτων, την καινοτομία, την επιχειρηματικότητα των νέων, γυναικών και μεταναστών, τις εναλλακτικές παραγωγικές δραστηριότητες.
- Μετακινήσεις με έμφαση στο περπάτημα, το ποδήλατο και τη δημόσια συγκοινωνία. Επιλογή μέσων που είναι λιγότερο επιβαρυντικά για το περιβάλλον. Αποθάρρυνση της χρήσης ΙΧ αυτοκινήτων στον αστικό ιστό.
- Ποιοτικές υπηρεσίες στην προσχολική και σχολική εκπαίδευση, την πρωτοβάθμια περίθαλψη με παράλληλες προληπτικές παρεμβάσεις υγείας, τον πολιτισμό και την ερασιτεχνική δημιουργία, την προστασία των πολιτών.
- Συνεχής και επαρκής μέριμνα για τα ΑΜΕΑ, τους εξαρτημένους από ουσίες, τους μετανάστες, τους άστεγους, τους αδύναμους, τις κακοποιημένες γυναίκες, τα θύματα του trafficking.
- Επαρκές δίκτυο δημοτικών και κοινόχρηστων χώρων άθλησης και δραστηριότητας για όλους, δωρεάν ή με το απολύτως απαραίτητο κόστος. Έμφαση στην άθληση μέσα στη φύση χωρίς μεγάλες τσιμεντένιες παρεμβάσεις, απομάκρυνση από τη λογική του πρωταθλητισμού.
- Βιώσιμη διαχείριση νερού με διαφύλαξη και εξοικονόμησή του, πόσιμο νερό καλής ποιότητας στα δημοτικά δίκτυα, πλήρη βιολογικό καθαρισμό, επαναχρησιμοποίηση για μη πόσιμες χρήσεις.
- Πράσινα ρυθμιστικά και χωροταξικά σχέδια παντού, με ιδιαίτερη μέριμνα για την ελαχιστοποίηση όσων οχλήσεων δε μπορούν να αποφευχθούν τελείως.
- Όλα αυτά με ευρείες τοπικές αρμοδιότητες και άμεση συμμετοχή των πολιτών, με διαφανείς και αποκεντρωμένους θεσμούς, με ισχυρή κοινωνική συνοχή χωρίς

αποκλεισμούς, και με σχέσεις συνεργασίας μεταξύ των δήμων με επιστέγασμα μια ουσιαστική αυτοδιοίκηση σε επίπεδο περιφέρειας.

Για την ύπαιθρο, ερημωμένη σήμερα σε μεγάλο βαθμό, με τις επαρχιακές πρωτεύουσες να θυμίζουν κακέκτυπα αντίγραφα της Αθήνας, προτείνουμε:

- επαρκή κάλυψη με υποδομές υγείας, εκπαίδευσης, επικοινωνιών, συγκοινωνιών και μετακινήσεων, αθλητισμού και πολιτισμού.
- συνολικό πρόγραμμα αναγέννησης, που θα συνδυάζει την ουσιαστική αναζωογόνηση της υπαίθρου με την προώθηση ήπιων, οικολογικών και εναλλακτικών δραστηριοτήτων: οικοτουρισμό και εναλλακτικό τουρισμό, βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία, προστασία των δασών και της βιοποικιλότητας, οικολογικά συμβατή διαχείριση των υδάτινων πόρων, μικρές μεταποιητικές μονάδες, δίκτυα διάθεσης της τοπικής παραγωγής στα πλησιέστερα αστικά κέντρα, αξιοποίηση των τοπικών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας από επιχειρήσεις κοινωνικής βάσης.
- αντιστροφή της αστυφιλίας, ενθάρρυνση της αποσυμφόρησης των μεγάλων αστικών κέντρων, αποφυγή της μετατροπής των κοντινών σε αστικά κέντρα οικισμών, σε προάστια των μεγάλων πόλεων.

Η σημερινή ελληνική πραγματικότητα βρίσκεται πάντως στον αντίποδα από το όραμα αυτό. Το τοπίο της οικολογικής κρίσης είναι σήμερα καθοριστικό και για την αυτοδιοίκηση, με συγκεντρωτικό κράτος, τοπική διαχείριση κατά κανόνα αδιαφανή και κοντόφθαλμη, υπερδιογκωμένες αφιλόξενες πόλεις και ύπαιθρο αποψιλωμένη από τον πληθυσμό της με αρκετούς οικισμούς να έχουν ζωή μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες.

Με όλα τα προβλήματα και τις ανεπάρκειες της, η αυτοδιοίκηση δεν παύει όμως να είναι ο πλησιέστερος στον πολίτη θεσμός. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις, όπως στις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές, αποτελεί ίσως το μοναδικό θεσμό που γίνεται άμεσα αισθητός. Θέλουμε λοιπόν αυτοδιοίκηση ισχυρή, διαφανή και συμμετοχική, θεσμικό πλαίσιο με τεκμήριο αρμοδιότητας υπέρ της αυτοδιοίκησης, κεντρική εξουσία περιορισμένη σε επιτελικό ρόλο, καθώς και μια νέα σχέση συνεργασίας μεταξύ τους.

Από τη σκοπιά ενός πράσινου κόμματος, η αυτοδιοίκηση αποτελεί το θεσμικό χώρο που κατ'εξοχήν συνδέεται με την τοπική δράση. Στη σημερινή συγκυρία η αυτοδιοίκηση μας ενδιαφέρει από πολλές πλευρές:

- Ως **παρέμβαση** στις προτεινόμενες θεσμικές αλλαγές: νέες συνενώσεις δήμων, μετάθεση του β' βαθμού αυτοδιοίκησης από τις νομαρχίες στο επίπεδο της περιφέρειας.
- Ως **διεκδίκηση** για θεσμούς αυτοδιοίκησης κατάλληλους να προωθήσουν τους στόχους μας, με παράλληλη μεταρρύθμιση και στην κεντρική διοίκηση ώστε να περιοριστεί σε πραγματικά επιτελικό χαρακτήρα.
- Ως **αιχμή** στη διεκδίκηση για άμεση δημοκρατία και συμμετοχή των πολιτών, απέναντι στο μοντέλο του «τοπικού άρχοντα» που διοικεί χωρίς να ελέγχεται.
- Ως **πεδίο** για πιλοτικές εφαρμογές οικολογικών προτάσεων σε τοπικό επίπεδο, ώστε να αποδείξουν στην πράξη τη συνεισφορά τους στην ποιότητα ζωής των πολιτών και να δημιουργήσουν πρότυπα για εφαρμογή σε ευρύτερη κλίμακα.
- Ως **αίτημα** για διαφάνεια, καθώς οι εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη δείχνουν ότι μεγάλο μέρος της διαφθοράς και κακοδιοίκησης αφορά την αυτοδιοίκηση.
- Ως **κατοχύρωση** των νέων αρμοδιοτήτων της Αυτοδιοίκησης, για πραγματική ανεξαρτησία του θεσμού από το Κράτος και τους μηχανισμούς της κεντρικής εξουσίας.

2. Για ουσιαστική αυτοδιοίκηση στις περιφέρειες

Η καθιέρωση αυτοδιοίκησης σε επίπεδο περιφέρειας αποτελεί βασικό βήμα δημοκρατίας και αποκέντρωσης, που στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες ισχύει εδώ και πολλές δεκαετίες. Στην

πράξη σημαίνει ότι η εξουσία παύει να συγκεντρώνεται όλη στο κεντρικό κράτος και η κυβέρνηση αρχίζει να εμπιστεύεται στοιχειωδώς τους πολίτες της.

Η πραγματική όμως πρόκληση είναι να προχωρήσουμε και πέρα από τις αυτονόητες τυπικές μεταρρυθμίσεις που συγκεντρώνουν τη συναίνεση όλων των πρόσφατων κυβερνήσεων. Χρειάζεται να εργαστούμε συντονισμένα για να αποφύγουμε τον κίνδυνο να καταλήξουν οι περιφέρειες συγκεντρωτικά αντίγραφα του σημερινού αθηνοκεντρικού κράτους.

Οι περιφέρειες αποτελούν πρώτα από όλα φυσικές ενότητες και η οριοθέτησή τους οφείλει να σέβεται τα οικολογικά δεδομένα. Είμαστε αντίθετοι στην περαιτέρω κατάτμηση των σημερινών περιφερειών, όπως και σε κάθε αυθαίρετο διοικητικό κατακερματισμό.

Παράλληλα όμως οι περιφέρειες αποτελούν για την πολιτική ζωή ένα νέο έδαφος, που επιδιώκουμε να εξελιχθεί σε πραγματικό εργαστήρι δημοκρατίας, προγραμματικών διεργασιών και συμμετοχής των πολιτών, δημιουργώντας προϋποθέσεις για διεύρυνση της δημοκρατίας και στην κεντρική πολιτική ζωή. Για μας, οι περιφέρειες μπορούν να είναι κάτι πολύ περισσότερο από έναν τρόπο αποτελεσματικότερης προσαρμογής στις απαιτήσεις των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων. Γι' αυτό ακριβώς διεκδικούμε να προικιστούν οι περιφέρειες με όλα τα θεσμικά εργαλεία δημοκρατίας που σήμερα λείπουν τόσο από τους δήμους όσο και από την κεντρική διακυβέρνηση.

- Εκλογή των περιφερειακών συμβουλίων με απλή αναλογική, ψηφοδέλτια χωρίς υποχρέωση για πλήρη συνδυασμό, δυνατότητα και για ανεξάρτητες υποψηφιότητες.
- Μετεκλογικές συνεργασίες σε προγραμματική βάση, εκλογή του επικεφαλής της περιφέρειας από το περιφερειακό συμβούλιο, αναγνώριση της λευκής ψήφου.
- Μετεξέλιξη των νομαρχιών σε «περιφερειακά διαμερίσματα» με αιρετούς θεσμούς στο εσωτερικό των περιφερειών
- Θεσμοί δημοψηφισμάτων, με υπογραφές πολιτών, για ακύρωση των αποφάσεων του περιφερειάρχη ή του περιφερειακού συμβουλίου. Από τα δημοψηφίσματα αποκλείονται θέματα δικαιωμάτων.
- Αντίστοιχη θεσμοθέτηση για νομοθετικές πρωτοβουλίες πολιτών, όπου οι υπογραφές μικρότερου αριθμού πολιτών θα υποχρεώνουν το περιφερειακό συμβούλιο να διαβουλευτεί και να συζητήσει τη συγκεκριμένη πρόταση, εφόσον αφορά αρμοδιότητες της περιφέρειας.
- Θεσμοί ανοικτής διαβούλευσης με έμφαση στα περιβαλλοντικά ζητήματα και τη διαχείριση των φυσικών πόρων, όπως «σχέδια περιφερειακής βιωσιμότητας (Agenda 21)», «κοινοβούλια νερού σε επίπεδο υδρολογικής λεκάνης» ή «φόρουμ ακτών».
- Ευρεία μεταφορά αρμοδιοτήτων που σήμερα ασκούνται από την κεντρική εξουσία, (μαζί με αντίστοιχη μεταφορά πόρων και ανθρώπινου δυναμικού), ώστε η τελευταία να περιοριστεί σε καθαρά επιτελικό ρόλο. Προτείνουμε η δικαιοδοσία των περιφερειών στα πρώτα στάδια να είναι το ελάχιστο που ισχύει ήδη στις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης των 15, όπου οι περιφέρειες έχουν δυνατότητα να ρυθμίζουν ορισμένα θέματα της οικονομίας τους, δικαίωμα νομοθετικών διατάξεων που πάντως δεν πρέπει να αντιβαίνουν στην εθνική νομοθεσία, καθώς και περιορισμένη δικαιοδοσία σε διασυννοριακά ζητήματα «χαμηλής πολιτικής». Εμπειρία δεκαετιών έχει δείξει ότι τέτοιες αρμοδιότητες δεν αποτελούν προοίμιο για φυγόκεντρες τάσεις.
- Οι αποφάσεις των περιφερειών θα οφείλουν να κινούνται στα πλαίσια της εθνικής νομοθεσίας, η νομιμότητά τους να ελέγχεται. Η υπηρεσιακή ανεξαρτησία των υπαλλήλων τους θα πρέπει να διατηρηθεί και να ενισχυθεί.
- Θεσμοθέτηση ιδιαίτερων θεσμών Νομικού Συμβουλίου και Ελεγκτικού Σώματος της Αυτοδιοίκησης, χωριστών από τα αντίστοιχα της κεντρικής διοίκησης.
- Πολιτικές αποκέντρωσης και στο εσωτερικό κάθε περιφέρειας, ώστε να μην έχουμε φαινόμενα αντίστοιχα με τον υδροκεφαλισμό της Αθήνας. Οι έδρες των Περιφερειών χρειάζεται να λειτουργήσουν ως «ανταγωνιστές» της Αθήνας και να μην εξελιχθούν σε τοπικούς πόλους αστυφιλίας εις βάρος της υπαίθρου και των μικρότερων πόλεων.

- Οικονομική ανεξαρτησία από την κεντρική εξουσία, με τμήμα των δημόσιων εσόδων να παραμένει στην περιφέρεια όπου εισπράχθηκε, και με ένα ακόμη μέρος να αναδιανέμεται προς τις λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες. Δυνατότητες στις περιφέρειες να διεκδικούν απευθείας προγράμματα και χρηματοδοτήσεις από την Ε.Ε., αλλά και να συντονίζουν τις δομές που παρέχουν στους δήμους συμβουλευτική και διοικητική υποστήριξη για ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις.

3. Δήμοι σε μεγέθη κοντά στον πολίτη

12 χρόνια μετά το «Σχέδιο Καποδίστριας» προωθείται σήμερα ένας νέος γύρος εκτεταμένων αναγκαστικών συγχωνεύσεων, χωρίς καν να έχουν αποτιμηθεί οι προηγούμενες.

Οι Οικολόγοι Πράσινοι είμαστε αντίθετοι στην προώθηση εκτεταμένων αναγκαστικών συγχωνεύσεων δήμων, που θα υποβάθμιζε ακόμη περισσότερο τη σχέση τους με τους πολίτες: Τα στοιχεία δείχνουν ότι ο σχεδιασμός αυτός δεν αποτελεί από μόνος του ούτε αδιαμφισβήτητη ανάγκη ούτε λύση των προβλημάτων.

- Στην Ελλάδα οι δήμοι έχουν σήμερα μέσο πληθυσμό 10.200 κατοίκους όταν ο αντίστοιχος μέσος όρος για την Ε.Ε. είναι 5.100 κάτοικοι ανά δήμο. Στη Γαλλία ο μέσος όρος είναι 1.600 κάτοικοι, στην Αυστρία 3.400, στην Ισπανία 4.900, στη Γερμανία και την Ιταλία 7.100.
- Τα τοπικά συμβούλια που προβλέπονταν από τον Καποδίστρια σε επίπεδο χωριού, στις περισσότερες περιπτώσεις δε λειτούργησαν ποτέ, καθώς ήταν απογυμνωμένα από αρμοδιότητες. Εξαιρέσεις υπήρξαν μόνο εκεί που ενεργοί πολίτες ανέδειξαν συλλογικές αποτελεσματικές ηγεσίες και διαμόρφωσαν τα δεδομένα των τοπικών κοινωνιών.

Ιδιαίτερα αντίθετους μας βρίσκουν:

- Η απορρόφηση αγροτικών δήμων από τις γειτονικές πόλεις, καθώς κάτι τέτοιο θα ενίσχυε τις οικιστικές πιέσεις στην ύπαιθρο αλλά και τις ήδη υπαρκτές τάσεις υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος..
- Η συνένωση δήμων με μόνο κριτήριο να υπάρχει ένας μόνο δήμος στις υπό διαμόρφωση (μονοεδρικές) εκλογικές περιφέρειες για τις εθνικές εκλογές. Ο εκλογικός χάρτης οφείλει να είναι ανεξάρτητος από τη μεταρρύθμιση στην αυτοδιοίκηση, καθώς κάθε μονοεδρική περιφέρεια θα συγκεντρώνει κατά μέσο όρο λίγο πάνω από 60.000 κατοίκους.
- Η συγχώνευση μεσαίων και μεγάλων αστικών δήμων με πληθυσμό δεκάδων χιλιάδων κατοίκων, χωρίς τη συναίνεση των δημοτών τους.

Από την άλλη πλευρά θέλουμε δήμους με αυξημένες διοικητικές δυνατότητες, με μεγαλύτερη υπευθυνότητα και έλεγχο στην άσκηση των εξουσιών τους. Επιδιώκουμε μια αυτοδιοικητική κουλτούρα που δε θα μετατρέπει το τοπικό σε τοπικιστικό ούτε την αυτοδιοίκηση σε αυθαιρεσία.

Θέλουμε το άριστο μέγεθος για τον πράσινο και έξυπνο δήμο. Το δήμο που η έδρα του εξυπηρετεί βασικές ανάγκες της κοινωνίας στην ευρύτερη περιοχή (εκπαίδευση, υγεία, οικονομία, πολιτισμό, κοινωνική δραστηριότητα κ.λπ.), έχει συνεκτικότητα και αυτό αποτελεί συνείδηση ιστορικά διαμορφωμένη στις τοπικές κοινωνίες, ενώ ταυτόχρονα έχει το μέγεθος και την ικανότητα να εφαρμοστούν πολιτικές.

Για την οικολογική οπτική η αυτοδιοίκηση οφείλει πρώτα από όλα να αποτελεί πραγματική «κοινότητα» πολιτών, με το διοικητικό μηχανισμό να έχει ρόλο κυρίως υποστηρικτικό και εγγυητή της αποτελεσματικότητας. Το άριστο μέγεθος ορίζεται για μας με κριτήριο τη δυνατότητα συγκροτημένης διαβούλευσης για τις τοπικές προοπτικές, στα πρότυπα των τοπικών Συμφώνων Βιωσιμότητας (Agenda 21) που εφαρμόστηκαν με επιτυχία σε πλήθος ευρωπαϊκών δήμων. Αρκετοί από αυτούς ήταν πολύ μικρότεροι σε πληθυσμιακό μέγεθος από το μέσο όρο των ελληνικών δήμων.

Το μικρό μέγεθος φαίνεται ότι μόνο κατ' εξαίρεση αποτελεί πρόβλημα των ελληνικών δήμων. Ουσιαστικό πρόβλημα φαίνεται ότι υπάρχει μόνο σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές, και σε ορισμένα νησιά του Αιγαίου, όπου η γήρανση του πληθυσμού, η εγκατάλειψη και ερήμωση της υπαίθρου σε συνδυασμό με την έλλειψη στοιχειωδών κοινωνικών εξυπηρετήσεων, έχει οδηγήσει σε οξυμμένα δημογραφικά κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα.

Στις περιπτώσεις αυτές θεωρούμε ότι η λύση βρίσκεται στην ενίσχυση και ανάδειξη του ρόλου της μικρής κωμόπολης και στη θέσπιση κινήτρων για εθελούσιες συνενώσεις με γειτονικούς δήμους, δίνοντας το δικαίωμα να εκφραστούν οι τοπικές κοινωνίες, και όχι σε αναγκαστικές συνενώσεις με δήμους που οι τοπικές κοινωνίες δεν έχουν επιλέξει. Ο σχεδιασμός πρέπει να λάβει υπόψη του κυρίως ποιοτικά κριτήρια, στη βάση των κοινωνικών αναγκών για συνεκτικούς βιώσιμους και αποτελεσματικούς Δήμους.

Στις περιπτώσεις δήμων με μικρά μεγέθη, προτεραιότητα έχει για μας ο συντονισμός με δική τους ελεύθερη πρωτοβουλία. Εργαλείο που αξίζει να εξεταστεί, ιδιαίτερα σε αγροτικές περιοχές, είναι οι συνομοσπονδίες δήμων ως σύνδεσμοι σκοπού με βάση γεωγραφικές ενότητες, θεσμός που δοκιμάστηκε με επιτυχία από τους Πράσινους στη Γαλλία. Σε ανάλογη κατεύθυνση κινείται στην Ελλάδα ο θεσμός των «συμπολιτειών», που όμως δεν έχει βρει ακόμη το δρόμο του. Ιδιαίτερη σημασία έχουν τέτοιοι θεσμοί για τη διαχείριση θεμάτων όπως το νερό ή τα σκουπίδια, όπου οι μικροί δήμοι της υπαίθρου κατά κανόνα υστερούν.

Σε κάθε περίπτωση, στους δήμους που έχουν ήδη προκύψει από συγχωνεύσεις αποτελεί προτεραιότητα η αναζωογόνηση των τοπικών συμβουλίων ώστε να ξαναποκτήσει κάθε χωριό δική του δημόσια ζωή. Τα τοπικά συμβούλια χρειάζεται να είναι τουλάχιστον 5μελή και να διαθέτουν επιτόπου δική τους γραμματειακή στήριξη, καθώς και το δικό τους ιδιαίτερο τοπικό προϋπολογισμό, με πρόβλεψη συμμετοχικής διαδικασίας για την κατανομή των κονδυλίων του. Απαραίτητο είναι επίσης να έχουν λόγο για ευρύτερες δημοτικές ή άλλες παρεμβάσεις που αφορούν την περιοχή τους. Χρειάζεται, τέλος, να δοθεί δυνατότητα για διοικητικές αναδιατάξεις σε όρια δήμων, εκεί όπου οι προηγούμενες αναγκαστικές συνενώσεις έχουν δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα.

Ένα ακόμη πρόβλημα αφορά τα **μεγάλα αστικά συγκροτήματα**, που αποτελούνται σήμερα από περισσότερους δήμους, ενώ οι αρμοδιότητες για τα μεγάλα ζητήματα παραμένουν στην κεντρική εξουσία. Για τις πόλεις αυτές, κυρίως την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, συζητείται ευρύτατα η δημιουργία Μητροπολιτικών Δήμων που θα ενοποιήσουν και θα απορροφήσουν τους υπάρχοντες.

Από τη δική μας σκοπιά διαπιστώνουμε ότι μια τέτοια εξέλιξη δημιουργεί μεγέθη δήμων πολύ μεγαλύτερα από εκείνα που θα επέτρεπαν ουσιαστική επαφή με τον πολίτη. Μια οικολογική αντιπρόταση θα μπορούσε να επιλέγει τη μεταφορά των μη επιτελικών αρμοδιοτήτων της **κεντρικής εξουσίας** :

- Είτε σε συνομοσπονδία των σημερινών πρωτοβάθμιων δήμων σε επίπεδο αστικού συγκροτήματος, που θα αναλάμβανε και τις αρμοδιότητες που ανήκουν σήμερα στην κεντρική εξουσία.
- Είτε σε θεσμούς περιφερειακής αυτοδιοίκησης αντίστοιχους με τα δεδομένα των μεγαλύτερων πόλεων. Για την ευρύτερη Αθήνα, τις σχετικές αρμοδιότητες αλλά και το συντονισμό των δήμων θα αναλάμβανε η Περιφέρεια Αττικής.
- Και στις δύο περιπτώσεις, σημαντικό είναι να αναλάβουν οι νέοι θεσμοί αρμοδιότητες που σήμερα ασκούνται από τις νομαρχίες και την κεντρική εξουσία και όχι να περιορίσουν τη δικαιοδοσία των πρωτοβάθμιων δήμων. Σημαντικό είναι επίσης να ορίζονται περιοριστικά και με σαφήνεια οι αρμοδιότητες της κεντρικής εξουσίας, ώστε όλες οι υπόλοιπες αρμοδιότητες να ανήκουν στην αυτοδιοίκηση.

Προϋπόθεση πάντως για την επιτυχία της οποιας μεταρρύθμισης αποτελεί η ανασυγκρότηση της ελληνικής δημόσιας διοίκησης. Μια δημόσια διοίκηση αναχρονιστική, γραφειοκρατική, πελατειακή, αναποτελεσματική, με εκτεταμένη την διαφθορά, υπηρετεί ένα αυταρχικό

κομματικό κράτος, που αναπαράγεται και θα πνίξει κάθε προσπάθεια να αυτοδιοικηθούν οι τοπικές κοινωνίες.

4. Αυτοδιοίκηση με δημοκρατία, διαφάνεια και συμμετοχή

Το σημερινό σύστημα αυτοδιοίκησης οικοδομείται γύρω από την έννοια του «τοπικού άρχοντα»: ο εκλεγμένος δήμαρχος έχει πάντα πλειοψηφία δημοτικών συμβούλων από το ψηφοδέλτιό του, ορίζει και παύει ο ίδιος τους αντιδημάρχους, ελέγχει κατά πλειοψηφία και τα διαμερισματικά συμβούλια ακόμη κι αν εκεί έχει πλειοψηφήσει η αντιπολίτευση. Σε αρκετές περιπτώσεις, ιδίως για δημάρχους με πολλές θητείες στην εξουσία, οικοδομείται μια κουλτούρα αυθαιρεσίας και αδιαφάνειας που θεωρεί ότι ένας τοπικός άρχοντας κρίνεται αποκλειστικά από την ικανότητά του να επανεκλεγεί και δε λογοδοτεί πουθενά αλλού. Από την άποψη αυτή δεν είναι ίσως τυχαίο ότι στις εκθέσεις οργανισμών όπως ο Συνήγορος του Πολίτη οι δήμοι και οι νομαρχίες κατέχουν την πρώτη θέση σε αναφορές για περιστατικά κακοδιοίκησης.

- Πρώτο σημαντικό βήμα είναι η ενίσχυση της συλλογικότητας στη διοίκηση των δήμων. Κύριο εκλεγμένο όργανο οφείλει να είναι το δημοτικό συμβούλιο, που αποτυπώνει καλύτερα τη βούληση των πολιτών και τις κοινωνικές αντιθέσεις από ό,τι ένα μονοπρόσωπο όργανο όπως ο δήμαρχος.
- Θέση μας είναι ο δήμαρχος και οι αντιδήμαρχοι να εκλέγονται από το δημοτικό συμβούλιο (με δικλίδες που θα διασφαλίζουν ότι ο δήμος δε θα μένει ακέφαλος) και να λογοδοτούν σε αυτό. Να δοθεί και πάλι η δυνατότητα να εκλέγονται αντιδήμαρχοι και από τη μειοψηφία, εφόσον συμφωνεί και η ενδιαφερόμενη παράταξη.
- Θέλουμε εκλογή των δημοτικών συμβουλίων με απλή αναλογική, ψηφοδέλτια χωρίς υποχρέωση να συμπληρώνουν πλήρη αριθμό υποψηφίων, μετεκλογικές συνεργασίες σε προγραμματική βάση, όριο στις συνεχόμενες θητείες, αναδιάρθρωση των δημορχιακών επιτροπών ώστε να λειτουργούν ως βασικό εκτελεστικό όργανο του δήμου, να αποτελούνται από το δήμαρχο και τους αντιδημάρχους και να λογοδοτούν στο δημοτικό συμβούλιο.

Χρειάζεται επίσης διεύρυνση της δημοκρατίας, της διαφάνειας και της αποκέντρωσης στο εσωτερικό των δήμων.

- Οι μετανάστες να αποκτήσουν τα δικαιώματα ψήφου και εκλογής που τους δίνει η ευρωπαϊκή νομοθεσία.
- Οι πολίτες να ψηφίζουν εκεί όπου πραγματικά ζουν, ώστε να έχουν λόγο για τις αποφάσεις που επηρεάζουν την καθημερινή τους ζωή.
- Όλες οι αποφάσεις, οι συνεδριάσεις και οι διαδικασίες του δήμου να είναι προσιτές στους πολίτες από το διαδίκτυο.
- Η διαβούλευση με τους πολίτες, διαδικτυακή ή με ηλεκτρονικά συστήματα σε δημόσιους χώρους, να γίνει βασικό στοιχείο της λειτουργίας των δήμων.
- Τα δημοτικά μέσα ενημέρωσης και οι ιστοσελίδες των δήμων, να είναι ανοικτά στις απόψεις των δημοτών και των παρατάξεων, με έλεγχο για την τήρηση των κανόνων της αμεροληψίας.
- Χωριστές δομές για την αυτοδιοίκηση στους θεσμούς ελέγχου νομιμότητας, όπως το Ελεγκτικό Συνέδριο ή το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους.
- Πλήρης υπηρεσιακή ανεξαρτησία των δημοτικών υπαλλήλων, με ευθύνη υπογραφής.
- Υποχρεωτική διαδικασία έγκρισης οικονομικού απολογισμού από το Συμβούλιο εντός 6 μηνών μετά το τέλος του οικονομικού έτους
- Προσλήψεις μετά από απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου με αυξημένη πλειοψηφία και με κριτήρια προκαθορισμένα επίσης με αυξημένη πλειοψηφία
- Χειραφέτηση των διαμερισμάτων ως ενίσχυση της τοπικής διάστασης: δεν αφορά μόνο τους μεγάλους αστικούς δήμους, αλλά και κάθε δήμο που περιλαμβάνει πάνω από ένα οικισμούς. Θέλουμε τη διατήρηση της ιστορικότητας κάθε χωριού και είμαστε αντίθετοι στην επιβολή διοικητικά προσδιορισμένων ονομασιών στους δήμους αντί για τα ιστορικά τους ονόματα. Τα δημοτικά διαμερίσματα να γίνουν

«μικροί δήμοι» με ουσιαστικές αρμοδιότητες και με εκλογή των διαμερισματικών συμβούλων σε χωριστή αυτοτελή κάλπη, με απλή αναλογική.

- Οικονομική ανεξαρτησία των δήμων κατοχυρωμένη θεσμικά, με μέρος των δημόσιων εσόδων να παραμένει στο δήμο όπου εισπράχθηκε και με ένα ακόμη μέρος να αναδιανέμεται μεταξύ των δήμων όλης της χώρας.
- Οι επιπλέον χρηματοδοτήσεις να συνδέονται με την επιτυχία ή αποτυχία κάθε δήμου σε συγκεκριμένους στόχους από το Επιχειρησιακό Περιβαλλοντικό του Πρόγραμμα..

Σημαντικότερη όμως τομή είναι η απευθείας συμμετοχή των πολιτών στις τοπικές τους υποθέσεις. Υπογραφές σημαντικού αλλά ρεαλιστικού ποσοστού πολιτών πρέπει να αρκούν για τη διεξαγωγή τοπικού δημοψηφίσματος, αυστηρά για αρμοδιότητες του δήμου (σήμερα ο νόμος απαιτεί... το 1/3 των δημοτών και το επιτρέπει για ελάχιστα θέματα με αποτέλεσμα να μη γίνεται ποτέ), ενώ χρειάζεται να ενεργοποιηθούν και οι διατάξεις που προβλέπουν υποχρεωτική συζήτηση στο δημοτικό ή διαμερισματικό συμβούλιο για αιτήματα ή προτάσεις 25 τουλάχιστον πολιτών. Απαραίτητη είναι επίσης πρόβλεψη και για δημοψηφίσματα σε επίπεδο δημοτικού διαμερίσματος ή γειτονιάς.

Συνοικιακές συνελεύσεις και συμβούλια γειτονιάς, που προβλέπονται ήδη από τη νομοθεσία χωρίς ουσιαστικά να λειτουργούν, χρειάζεται να αποκτήσουν πραγματική υπόσταση, στα πλαίσια θεσμών όπως ο «συμμετοχικός προϋπολογισμός» για τις επενδύσεις και τα έργα του δήμου ή τα «τοπικά σχέδια βιωσιμότητας» (Agenda 21). Ενδιαφέρον έχει επίσης ο προβληματισμός να μεταφερθεί στο επίπεδο της συνοικίας ο ρόλος που σήμερα έχουν τα δημοτικά διαμερίσματα. Στην ίδια κατεύθυνση ενίσχυσης της άμεσης δημοκρατίας εντάσσονται, τέλος, και άλλες πρωτοβουλίες που μπορούν να δώσουν νέα πνοή στη συμμετοχή των πολιτών, όπως η εκτεταμένη διαβούλευση για τα δημοτικά θέματα και οι ανοικτές θεματικές επιτροπές στα πλαίσια του δήμου.

Μια τέτοια συμμετοχή δεν δικαιώνει μόνο όσους πιστεύουν στις αξίες της άμεσης δημοκρατίας, αλλά αναβαθμίζει τη λειτουργία των δήμων και από καθαρά πρακτική άποψη:

- Κατοχυρώνοντας μεγαλύτερο βαθμό διαφάνειας και δημόσιου ελέγχου, ανάλογο με το ποσοστό εκείνων που παρακολουθούν στενά τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.
- Εκπαιδεύοντας μεγάλο αριθμό πολιτών στη λειτουργία και τις απαιτήσεις της αυτοδιοίκησης, και αυξάνοντας έτσι τις πιθανότητες να προέλθουν από αυτούς ικανοί και πολυεπίπεδα μορφωμένοι αιρετοί.

5. Επίμετρο: από τους θεσμούς στις πολιτικές

Σημασία δεν έχουν μόνο οι αξίες που εκφράζει κάθε θεσμός, αλλά και οι πολιτικές που θα υπηρετήσει. Για τους Οικολόγους Πράσινους κεντρική θέση έχει η στροφή της τοπικής πολιτικής σε κατευθύνσεις ποιότητας ζωής, τοπικής ευημερίας, κοινωνικής συνοχής και συμφιλίωσης με το περιβάλλον. Τις κατευθύνσεις αυτές θα επιδιώξουμε να προωθήσουμε σε όλες τις μικρές και μεγάλες τοπικές μάχες που έρχονται, μέσα από ευρύτερες συνεργασίες γύρω από τους πράσινους στόχους.

Αθήνα, 9 Ιανουαρίου 2009

Το Πανελλαδικό Συμβούλιο
των Οικολόγων Πράσινων